

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2023

KULTUREN

Året som gått

2023 blev ännu ett år som vi kan lägga till handlingarna med blandade känslor. Det präglades av ett allt mer oroligt omvärldsläge och kostnadsökningar på alla håll, men också av en verksamhet som gått bra och på många håll lovar ännu bättre för framtiden. Särskilt hoppfullt är kanske de ökande turistbesöken och Kulturens nya satsningar på barn- och familjeverksamhet.

De flesta år brukar vi inviga en ny lekutställning till sportlovet, men 2023 blev det annorlunda. Eftersom Allmogehallen stängde för ombyggnad blev sportlovet istället den sista veckan som *Pippi Långstrump – en lekutställning* höll öppet. Å andra sidan kunde vi öppna den tillfälliga utställningen *Mästarprovet – En rustning blir till* och återinviga *Metropolis – Lund och medeltiden*, en av våra permanenta utställningar. Det är en anpassning och uppdatering av vår tidigare medeltidsutställning och visar de stora och viktiga lundaarkeologiska samlingarna. På samma tema inledde vi arbetet med en engelskspråkig bok om lundaarkeologin med arbetsnamnet *A Companion to Medieval Lund*. Vår årsbok 2021 hade just arkeologi som tema. Boken var mycket populär och vi vill följa upp det intresset med siktet ställt på en internationell publik.

Till påsklovet öppnade vi årets stora vårutställning *Sven Fristedt – Mästare i mönster* som förde våra stora och viktiga textila samlingar in i samtiden. Mönster blev också temat för årsboken 2023 som på så vis kunde fungera som ett komplement till utställningen. Hösten inleddes med *En annan värld – konst från Sankt Lars sjukhus*, en utställning där samlingarna av patientkonst från Sankt Lars sjukhus kunde lyftas fram. Dessutom gjorde vi två elevutställningar i samarbete med Spyken och Drottning Blankas gymnasium i Lund.

Genom den digitala minnesvandringen *I de överlevandes spår* kan man numera följa minnet av Förintelsen och flyktingmottagandet efter 2:a världskriget på sju fördjupningspunkter i Lund. I den digitala utställningen *Moving on – röster från barn på flykt*, som bygger både på möten med barn som flytt från kriget i Ukraina och de som dokumenterades i den prisade flyktingdokumentationen 2015–18, kunde vi följa ett mer samtida minne. Det är värdefullt att museet kan exponera så vitt skilda delar av de stora museisamlingarna. Föremålen och arkivalierna som vi bevarar är de bevarade spåren av större händelser och sammanhang. Som spår kan de hjälpa oss att förstå det förflutna och därmed få perspektiv på vår samtid och framtid.

Eftersom både lekutställningen och lekplats var stängda stora delar av året, hade vi färre besökare av kategorin barn. Å andra sidan hade vi bra utfall i kategorier som pensionärer och betalande vuxna, något som hänger samman med bland annat turistbesöken under sommaren. Det har varit en växande kategori besökare de senaste åren och det är roligt att se hur Lund allt mer etablerar sig som en turiststad.

Som tidigare hade vi skolorsprogram, nationaldagsfirande, midsommarfirande, kulturnatt och julstök men också en del nyare programpunkter som tatueringmässan på våren, chokladdagar på hösten och husförhör till julsången. De uppskattade forskningsföredragen i *Nordenstedtska seminariet*, med finansiering från *Nordenstedtska stiftelsen*, fortsatte även 2023 och det blev även sommarteater i friluftsmuseet. Programmet bestod sammantaget av över 500 olika programpunkter, så visst har det funnits mycket att se och uppleva på Kulturen under 2023 och det är glädjande att så många besökte oss för att göra detta.

Vi kunde också fortsätta arbetet med att utveckla friluftsmuseet där Blekingegården och Bosmålatorpet fick nya torvtak och generell översyn. Våra dramavolontärer levandegjorde friluftsmuseet under sommaren och våra trädgårdsvolontärer ordnade med ny traditionell hägnad kring Blekingegården, anlade nya rabatter och arbetade med Kulturens Östarp.

Kulturens Östarp invigdes som Sveriges sydligaste kulturresevat den 1 maj 2022. Det innebar ett efterlängtat skydd och en bekräftelse på värdet av att Kulturen bevarat gården och kulturmiljön sedan 1924. Östarp kan ge många lärdomar om det förindustriella samhället som vi kan ta med oss i övergången till det post-industriella samhället. Hållbar utveckling och vikten av att leva i harmoni med naturen är inga nya behov. Nu vidtar arbetet med att få en långsiktig finansiering för driften av Kulturens Östarp. Det gäller att få byggnads- och landskapsvård på en nivå som är tillräcklig men också långsiktigt hållbar. För våra fastigheter i Lund bidrar Lunds kommun sedan 2005 med ett riktat fastighetsbidrag som ska täcka kostnaderna för "förvaltning, drift och underhåll av Kulturens byggnader inom Lunds kommun". Det innebär att vi kan lägga fokus på att hitta finansiering till att utveckla verksamheten. Kunde man hitta en motsvarande lösning för Kulturens Östarp skulle det ha stor betydelse för den fortsatta utvecklingen.

Kulturen har som många andra museer känt av ett kostnadsläge som periodvis skenat samtidigt som de offentliga verksamhetsbidragen inte alls följt med i utvecklingen. Därför behöver vi hela tiden arbeta med andra finansieringskällor och det är glädjande att de har ökat under 2023. Intäkterna från entré och medlemsavgifter har ökat och försäljningen i butik och kafé har ökat till rekordnivåer. Det är viktiga intäkter och möjliggör ett fortsatt arbete. Det är också välkommet att Lunds kommun beslutade att finansiera en funktion som stadshistoriker vid Kulturen. Det blir en ersättning för stadsantikvariefunktion som funnits vid Kulturen sedan funktionen inrättades 1962 fram till 2021 och blir en bra grund för fortsatt samarbete med kommunen. Rekryteringen inleddes i slutet av 2023.

Kulturens lekplats har tillsammans med lekutställningarna i Allmogehallen fungerat som en bra inkörsport till Kulturen för de yngre barnen. I en stor flerårsinsats har vi byggt ny lekplats och bygger om Allmogehallen. Lekplatsen kunde äntligen öppna 30 juni, samma dag som Lunds domkyrka firade 900 år. Ombyggnaden av Allmogehallen både håller budget och följer planen. och var klar för invigning av första våningen lagom till sportlovet 2024. Kulturen vill särskilt tacka *Sparbanksstiftelsen Finn* och de många privatpersoner, ibland väldigt unga, som bidragit till den nya lekplatsen och ombyggnaden av Allmogehallen.

Gustav Olsson
museichef

Utställningar

Utställningsåret 2023 inleddes med en sista chans för både stora och små att se flera av tidigare års tillfälliga utställningar. Den populära och färgrika textilutställningen *Knitstart my heart – Anna Bauer* från 2021, som blivit förlängd, visades fram till 15 januari på andra våningen Ystadhuset. Utställningen *Kaffe – En het historia* från 2022 visades fram till 5 februari. Utställningen berättade om kaffets historia ur ett brett perspektiv från medicin till "Swedish Fika" och visades i Lundahallen och i Textilhallen. Den populära lekutställningen för familjer och barn mellan 3–8 år, *Pippi Långstrump – en lekutställning* från 2022, gick ner 26 februari inför ombyggnaden av Allmogehallen.

Inför sportlovet, lördag 18 februari, inledde vi årets nyöppningar med två invigningar. Vi firade och bjöd in till den omgjorda basutställningen *Metropolis – Lund och medeltiden* på första våningen i Vita huset. Uppdateringen är gjord utifrån ny forskning och en översyn av utställningens omfattande föremål har också genomförts. Här visas 6 000 föremål. Utställningen har delvis gjorts om, och delvis fräschats upp för att bli mer pedagogiskt tillgänglig, med lösningar som kan underlätta för besökare att fördjupa sig i medeltida kultur på olika nivåer och målgrupper. Den andra invigningen gällde den inlånade vandringsutställningen *Mästarprovet – En rustning blir till*. Den är producerad av Albert Collins tillsammans med Livrustkammaren. Albert är den första i Sverige sedan 1781 som fått den officiella titeln rustningsmästare. Här visades en rekonstruktion av en 1500-talsrustning, tillverkad i nutid av Collins. Utställningen visades fram till 5 november, inne i utställningen *Vapen – makt över liv*, i Textilhallen. Med utställningen stärkte vi utbudet för målgruppen män, unga och historiskt och kulturhistoriskt intresserade med specialintresse samt turister.

1 april invigdes den tillfälliga utställningen *Sven Fristedt – Mästare i mönster*. Sven Fristedt är en av vår tids mest produktiva och uppskattade textilformgivare. Den här stora retrospektiva utställningen lyfter hans långa och omfattande konstnärskap, från första mönstret för textilindustrin i slutet av 1950-talet till nutid. Vardagsdesign är en viktig del av människors liv och utställningen belyser formgivarens centrala roll i utformningen av våra vardagsprodukter och berättar om den svenska tekoindustrin. Urval och innehåll togs fram i nära samarbete med Sven Fristedt. Utställningen är även producerad för att kunna vandra vidare till fler museer, och kommer närmast att visas på Klostret i Ystad från och med oktober 2024.

Katedralskolans elevutställning från 2022 *Vi som kom till er* visades fram till 10 april, efter att den förlängts. Utställningen som visades på andra våningen i Vita huset i anslutning till utställningen *Att överleva – Röster från Ravensbrück* handlade om flyktingar som med hjälp av räddningsaktionerna de Vita bussarna och de Vita båtarna kom till Skåne efter andra världskriget. Under våren invigde vi även två nya elevutställningar. *Då och nu – en resa genom de lundensiska konstspråken* var först ut. Här skapade elever från gymnasieskolan Spyken i Lund egna verk med utgångspunkt i Kulturens permanenta utställningar; *Jag ser dig – fotograf Ida Ekelund*, *Modernismen – En ny konst. En ny värld* och *ByggnadsKulturen*.

Elevernas alster visades på andra våningen i Vita huset från 22 april. Drottning Blankas gymnasium invigde sin utställning *Vi formger vår framtid* 22 maj i Wahlbomska huset. Utställningen presenterade avgångsklassen på det estetiska programmet. De ställde ut resultaten av sina gymnasiearbeten inom arkitektur, fri konst, grafisk formgivning, landskapsarkitektur, mode och produktdesign. Elevutställningarna visades fram till 20 augusti.

Nasoteket som visats sedan 2019 i Wahlbomska huset gick ner 16 april. Denna samling gipsavgjutningar av olika personers näsor hängde tidigare på Akademiska föreningen i Lund och lånades in under ombyggnaden av AF. I samband med projektet *Röster från barn på flykt* visades miniutställningen *Moving on – röster från barn på flykt* i trädgårdsrummet från 27 maj till 6 april. Utställningen som i huvudsak är digital, visades i fysisk form samtidigt på Malmö museum, Regionmuseet Skåne och några bibliotek under en kortare period.

Den inlånade utställningen *Scandinavian Design of Everyday Life* visades fram till 27 augusti i Ystadhuset. Här presenterades delar ur samlaren Thomas Lindblads unika samling av skandinaviska vardagsföremål med fokus på föremål tillverkade i aluminium, plast, rostfritt stål och pressglas. Källarvåningen i utställningen *Bokkulturen – från A till Ö* stängs permanent den 9 oktober. De övriga delarna av utställningen är fortfarande öppna.

Årets sista invigning ägde rum 23 september när vi invigde *En annan värld – konst från Sankt Lars sjukhus* i Ystadhuset. I utställningen visas drygt 70 konstverk skapade av patienter intagna på Sankt Lars sjukhus, från 1880-talet och hundra år framåt. De patientskapade alstren utgör ett spännande och suggestivt material med fantasieggande motiv och oväntade kompositioner. Alla föremålen ingår i Region Skånes medicinhistoriska samling, som Kulturen förvaltar på uppdrag av Region Skåne. Utställningen är tänkt att stå till år 2028. Materialet riktar sig till en kulturhistoriskt, såväl som konstintresserad publik. Ett skolprogram har också tagits fram.

Program- och skolverksamhet

Kulturen har en rik programverksamhet som riktar sig till många olika målgrupper. Program och visningar utgår från utställningar, traditioner och Kulturens övriga verksamheter. En stor del av programverksamheten har fokus på barn och unga – under skolterminerna riktar vi oss till lärare och elever och under loven till barn och deras anhöriga. Vi erbjuder familjeverkstäder under helger och utökar programaktiviteter under alla skolloven.

Under året samverkade vi med många olika organisationer, föreningar, artister och musiker och erbjöd våra besökare föreläsningar, konserter och föreställningar. Vi inledde året med Trettondagskonsert. 27 januari uppmärksammade vi *Förintelsens minnesdag* med föredrag av Per Svensson. För fjärde året arrangerades en tvådagars tatueringsmässa, *Sisters Tadoo*, med enbart kvinnliga tatuere, i samarbete med Darren Ward. I april kom björnen Bamse på besök och i samband med detta kunde barn och vuxna delta i workshop och lära sig teckna. Vi firade *Folkmusikens dag* med spelmän i parken. Nationaldagsfirandet med fri entré lockade 2 815 besökare, och vi hade konsert med Åkervinda och kören Bella Voce. I samband med Lunds historiedagar erbjöd vi i samarbete med dess förening tre föredrag.

Under Kulturnatten hade vi fri entré och det kom 3 076 besökare. Flera körer sjöng och vi hade ficklamps promenad i parken. Under Konstkvällen hade vi också fri entré och erbjöd konstvisningar och konsert med tema Caspar David Friedrich. För att uppmärksamma FN-dagen kom Andreas Ljungholm från Svenska institutet för mänskliga rättigheter och höll föredrag.

Vi hade helgkurser för vuxna i yllebroderi och flamskvävnad i regi av Hemslöjden.

Under året har vi tack vare *Nordenstedtska stiftelsen* kunnat erbjuda 10 föredrag helt kostnadsfritt. Nytt för i år var *Chokladdagar* under en helg med föredrag, försäljning av praliner och provning. Arrangemanget var lyckat och vi kommer att fortsätta 2024. För barn har vi haft följande teaterföreställningar; *Askepjäskan en sagoföreställning* och *Stjärnan lyste klart* med Kulturens marionetteater.

Lovverksamhet

Under sportlovet hade vi visningar på tema sport och lek, medeltiden, spännande platser på museet och introduktioner till historiska lekar och skapande verkstäder. Vi erbjöd påskpyssel och påskvisningar samt ett stort skärtorsdagsfirande med påsklekar, såpbubbelblåsning, visningar, pyssel och flygförsök till Blåkulla. Under höstlovet hade vi drop in-verkstäder och dramatiserade vandringar. *Spökdrottningens försvunna krona* för yngre barn under dagtid, och visningar på temat *Rysliga platser* och läskig ficklamps promenad i parken under kvällstid med gestaltande spöken.

Sommarsäsongen

Från 1 maj–15 september har Kulturen sommarsäsong med längre öppethållande. Vi har många aktiviteter och besökarna kan delta i vårt levandegörande i parken. Ett exempel är våra tidsresor, där Kulturens pedagoger på ett lättsamt och lekfullt sätt bjuder besökarna på levandegjord historia i museiparken. 2023 var temat skönhet och fåfänga under 1770-talet, 1856 och 1975.

Kulturen har drivit en dramagrupp som har träffats vid tio tillfällen för att öva in ett litet drama som spelades i samband med *Historiska uppdrag för barn*. En upptäckarrunda på temat gymnastik och lek, där barnen löste uppdrag tillsammans med dramagruppen. Vi har även haft volontärer som både har levandegjort friluftsmuseet och som också har deltagit i de historiska uppdragen.

Vi utvecklade även volontärskapet inom trädgård, där volontärer deltagit i trädgårdsarbete, både på Kulturen i Lund och på Kulturens Östarp.

Under sommaren erbjöd vi skapande verkstäder på olika teman som sommarfåglar, medeltida glasfönster och självporträtt.

Midsommarfirandet med dans kring midsommarstången lockade 3 474 besökare.

Allsång för barn inledde Lunds Visfestival. Olika körer har framfört sin repertoar för besökare. Vi hade även orgelkonserter och gudstjänster i Bosebokyрка.

Teatergruppen Proppen spelade föreställningen *Syndernas Lund*, om studentmordet 1829 i Peccatorum, vid åtta tillfällen.

Julen på Kulturen

I likhet med sommarsäsongen är *Julen på Kulturen* en förtätning av programpunkter. I flera av friluftsmuseets interiörer visas julfirandet med dukade bord och julens prydnader från olika tider. Parken dekorerats med ljusslingor och julpynt, vi hade drop-in julpyssel, kurser och konserter. Vi hade sju Luciakonserter i Bosebokyrka med Bella Voce. Julstökshelgen lockade 8 953 besökare och inleddes på fredagskvällen och fortsatte under lördagen och söndagen då museet fylldes av körer, musiker, Luciatåg, matstånd och marknadsknallar. Besökare fick möta personal i historiska dräkter som berättade om julfirandet i de olika interiörerna. Under december hade vi också visningar om hur julen firades i olika tider och olika sociala miljöer. Kulturens volontärer befolkade husen i friluftsmuseet och besökare kunde gå en runda och delta i husförhör och lära sig mer om julfirandet förr i tiden.

Besöksmålsutveckling

Vi har drivit caféet i egen regi och utökade öppettiderna till lördagar och söndagar, storhelger, skollov enoch sommarsäsongen.

Museibutiken har producerat profilprodukter och utökat sitt sortiment och därmed också försäljningen.

Kulturens nya lekplats invigdes 30 juni. Lekplatsen är utformad som ett minikulturen med smedja, bageri, rådhus, kyrka och stall. Det finns ett vattenhjul, pump och vattenränna intill den så kallade stadsmuren. Lekplatsens stadsdel är omgiven av en palissad med tre torn, inspirerad av Lunds stadsvapen. Byggnaderna på lekplatsen har annars inga bestämda förebilder, men inspirationen kommer från Skånes historiska bebyggelse. I landsbygdsdelens vattenkvarn kan barnen trampa runt i ett hjul, som driver fram vatten i vattenrännor och ner i stadsdelens vallgrav. Det finns träskulpturer i form av grisar, höns och en häst. Lekplatsen används flitigt.

Våra andra museer

På Kulturens Östarp hade vi säsongstart med djursläpp 1: a maj, slätterdag – höskörd på gammalt sätt med lie, kratta och hässjor och säsong avslutning med visningar. Vi deltog även i Biosfärfestivalen med vandringar i landskapet och under kulturarvsdagen med visningar. Från maj till augusti fanns en värd i 1800-talsdräkt på plats som höll i visningar och andra aktiviteter på olika teman i Gamlegård.

Tegnérmuseet var öppet under juli och augusti på lördagar och söndagar, samt under Kulturnatten och Konsthelgen. Under Konsthelgen visades keramikskulpturer i kombination med egenskrivna texter av konstnären Ingeborg Blom Andersskog.

Hökeriet drivs under lågsäsong av Hökeriets vänner och har haft begränsade öppettider. Under juni, juli och augusti bemannades Hökeriet av Kulturens personal.

Skolverksamhet

Vi har en bred skolverksamhet för elever och erbjuder många olika visningar på Kulturen i Lund, både i våra utställningar och i friluftsmuseet. Dessutom erbjuder vi också visningar på Kulturens Östarp och Livets museum. Vårt skolprogram uppdateras inför varje termin.

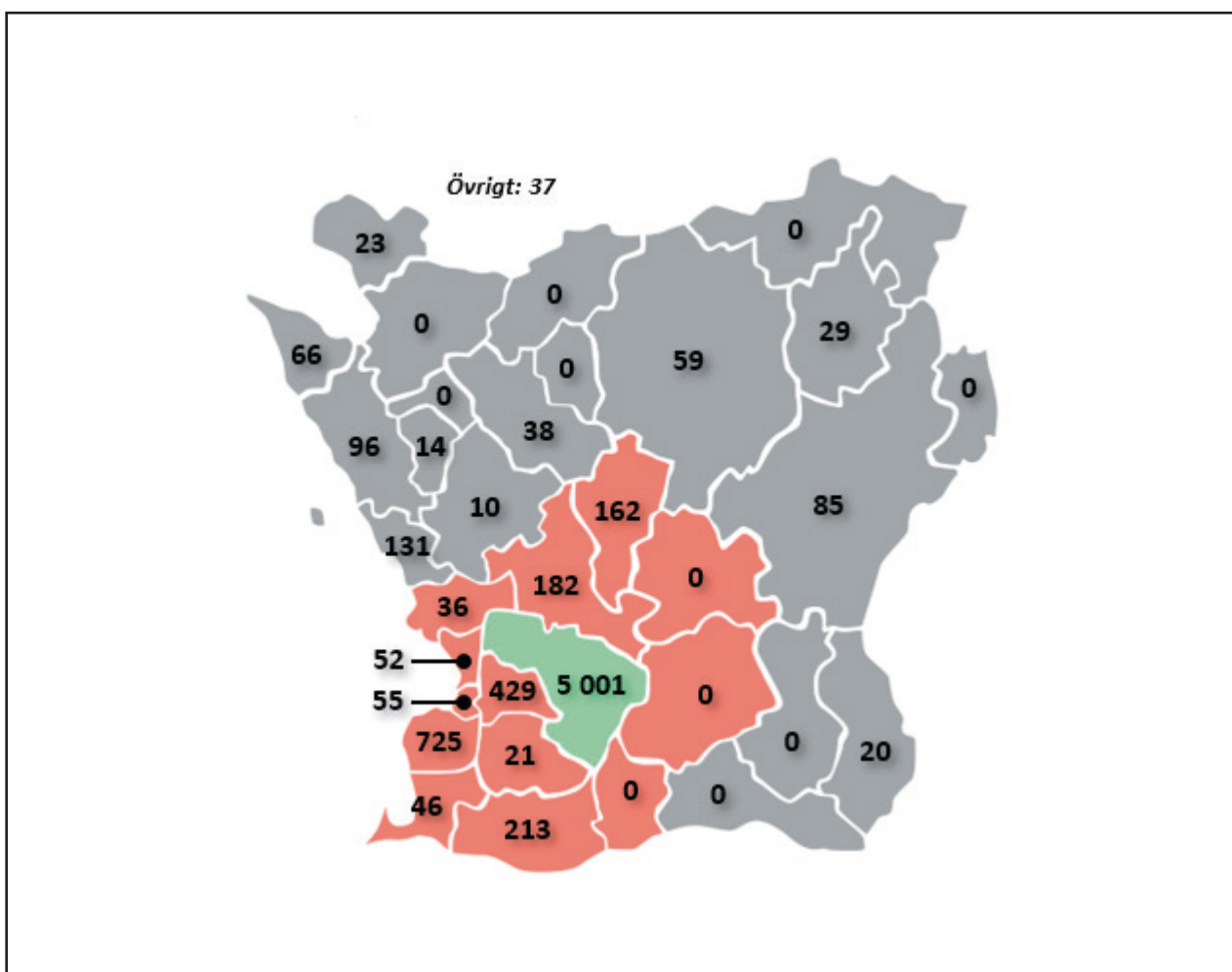
Under året har vi genomfört cirka 200 skolprogram på en rad olika teman. Vi har bland annat genomfört skapande skola-projekt för årskurs 3 på temat *Barn förr i tiden* med visning i Blekingegården, Thomanderska huset samt Arbetarbostaden. Därefter fick eleverna dekorera och börja skriva i en bok om sig själva. Det andra temat var *Tro, hopp och kärlek i medeltidens Lund* som startade med en visning i utställningen *Metropolis – Lund och medeltiden*, därefter fick eleverna göra sitt eget lyckoknytte samt lukta och smaka på växter i örtagården. I samband med att vi öppnade utställningen *En annan värld – konst från Sankt Lars sjukhus* arbetade pedagogerna fram ett program för skolor som innehöll visning och workshop.

Både vår och höst ordnar vi nya fortbildningsdagar för förskollärare, lärare och fritidspedagoger som vill ta Körkort till Kulturen. Målet med fortbildningen är att ge bredare kunskap om Kulturen i Lund och visa vilka miljöer och möjligheter som finns här. Körkortet berättigar till fri entré för pedagoger och lärare under ett läsår.

Totalt genomförde Kulturens pedagoger 13 fortbildningar för 147 lärare/pedagoger. Av dessa var fyra halvdagar och nio stycken entimmes-träffar, två nya körkortsutbildningar för 20 lärare har genomförts, och 127 lärare av dem som redan tagit körkort till Kulturen tidigare år har återkommit för en så kallad uppdatering.

Statistik 2023

Statistiken visar vilka kommuner förskolor, grundskolor, gymnasieskolor kommer ifrån.
Övrigt = utanför Skåne.

Lund: 5 001, Kranskommuner: 1 921, Övriga Skåne: 571, Övriga landet: 37
Totalt: 7 530 elever

Visningar för vuxna, Kulturen i Lund = 233
Visningar för skolor, Kulturen i Lund = 199
Visningar för vuxna på Kulturens Östarp = 52
Visningar för skolor på Kulturens Östarp = 17
Lov & helgprogram (visningar och verkstäder) för barn och familjer = 127
Barnkalas = 34
Utbildade lärare = 147
Tidsresor = 21

Studieförbundet Vuxenskolan höll under våren och hösten 20 smideskurser under vardagar och helger i vår smedja.

Marknadsföring och kommunikation

Kulturens marknadsföring rör sig på både ett analogt och ett digitalt plan, med betoning på det senare. Vi underhåller fortlöpande en innehållsrik webbsida, där vi informerar om Kulturens publika evenemang och berättar om viktiga händelser i vår verksamhet. På hemsidan tillhandahålls även digitalt tillgängliga resurser, som exempelvis Kulturens samtliga årsböcker, Kulturhistoriska meddelanden samt alla äldre redogörelser för verksamheten. Aktuella händelser marknadsförs på digital skärm placerad på muren vid huvudingången. De största publika händelserna marknadsförs med pressmeddelanden, med betalda annonser i både sociala medier och i Googles displaynätverk samt med mer traditionell annonsering i ett urval trycksaker.

Vi fortsätter se över våra skyltar i friluftsmuseet och på andra besöksmål. Onödiga skyltar tas bort, dåliga skyltar ersätts och nya skyltar förses med ny information och i förekommande fall QR-koder för att tillhandahålla fördjupad information.

Medlemskap och årsbok

Utvecklingen av medlemsföreningen fortgick under året. Även detta år hade vi ett stort fokus på vårt relativt nya Guldmedlemskap. Speciella VIP-kvällar anordnades i samband med invigningen av nya utställningar och med smyginvigning av Julbutiken med julfika i vårt café och extra bra rabatter i museibutiken.

Kulturens årsbokstema 2023 var mönster och samspelade med innehållet och invigningen av den tillfälliga utställningen *Sven Fristedt – Mästare i mönster*. I de tio artiklarna diskuterades mönster i ett kulturhistoriskt sammanhang. Boken var så otroligt populär att vi fick trycka upp en andra upplaga under hösten!

Arbete med Kulturarv

Samlingar och dokumentation

Kulturarvs-IT har utfört bildkoppling och tillfört information om föremål i Kulturens samlingar och i Region Skånes medicinhistoriska samling. Dessutom har digitaliseringen av den arkeologiska samlingen fortsatt med bidrag från *Nordenstedtska stiftelsen*. Med bidrag från *Margit och Lennart Carlssons stiftelse* har en scanning av Kulturens första system för kataloglappar, som går under benämningen Karlins lappkatalog och som användes fram till 1930-talet, påbörjats. Det har resulterat i att mer än 15 000 kataloglappar under året har lagts in på respektive föremålspost i föremålsdatabasen. Kataloglapparna innehåller beskrivningar och proveniensuppgifter om föremålen, men även teckningar och akvareller eller i enstaka fall foton som avbildar föremålen. Karlins lappkatalog och arbetet med den, presenterades under året av intendent Nina Davis vid ett seminarium bekostat av *Nordenstedtska stiftelsen*.

En del av förpackningssamlingen från Åkerlund & Rausing har registrerats och packats om med bidrag från *Margit och Lennart Carlssons stiftelse*. Ytterligare delar av textilsamlingen har fotograferats och placeras in i nya kompaktsystem för rullade och liggande textilier. Tack vare bidrag från *Margit och Lennart Carlssons stiftelse*, har alla föremål som tidigare varit utställda i Allmogehallen kunnat uppordnas och placeras i ett tillfälligt externt magasin. På uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne har ett arbete påbörjats med att kandidera föremål av stor betydelse för undanförelse i händelse av krig.

Projektet *Moving on – röster från barn på flykt* som erhållit bidrag från Kulturrådet, slutfördes under året. I projektet samverkade Kulturen med framför allt Malmö Museer, Regionmuseet Skåne, Institutionen för kulturvetenskaper vid Lunds universitet, Rädda Barnen och Teater InterAkt. Det gemensamma *Flyktingdokumentationsprojektet 2015–18* kompletterades med filmade intervjuer med barn och föräldrar som flytt från krigets Ukraina. Materialet bildade bas i en utställning på tågstationerna, på offentliga platser och i offentliga byggnader i Malmö, Lund och Kristianstad under en vecka i slutet av maj. Ungdomar som intervjuats i projektet arbetade tillsammans med Teater InterAkt fram en ett scenkonstverk som framfördes vid invigningen och under utställningsveckan. Via QR-koder kan man fortfarande nå det digitala materialet som har Kulturens hemsida som sin bas.

Projektet *I de överlevandes spår – en minnesgeografisk vandring* med bidrag från Kulturrådet slutfördes under året. I projektet skapades en app med bilder och inspelad berättad information samt en karta som guidar till sju platser i Lund. Dessa är knutna till mottagandet av befriade koncentrationslägerfångar 1945 och de danska judiska flyktingarna 1943.

Forskare har studerat föremål och arkivmaterial i Kulturens samlingar, bland annat bonadsmålningar, medeltida skoläster, åkdynor, granatkastare och uppståndelseägg. Bland arkivmaterial som studerats kan nämnas material från koncentrationslägret Ravensbrück, kring boktryckare i Lund och Lunds teosofiska samfund samt äldre foton av palmhuset i Botaniska trädgården.

Kulturens föremålssamlingar har utökats med 255 föremål under 2023. Kulturen förvaltar även Region Skånes medicinhistoriska samling som under året utökades med 18 föremål.

Kulturen har på uppdrag av Region Skåne drivit Livets museum i Lund. Under året genomfördes totalt 280 visningar och museet hade totalt 17 164 besökare, en ökning med hela 7 000 besökare jämfört med 2022. Nya skolprogram och verksamhet riktad mot de yngsta besökarna lanserades, och en utställningsdel om Vipeholms sjukhus invigdes under året.

Forskning

Under 2023 genomförde Kulturen en omfattande forskningsverksamhet, som bland annat inkluderade transkribering av historiska dokument, publicering av böcker och artiklar samt deltagande i vetenskapliga konferenser. Transkriberingen av Lunds bytings protokoll från 1642–49 med hjälp av programmet Transkribus – ett AI-genererat verktyg för textigenkänning av handskrift – och utvärderingen av programmet pågår, med förväntad avslutning under våren 2024. Bland publikationerna märks *Sigill i Norden*: bidrag från en nordisk konferens om sigill som publicerades i maj 2023 samt arbetet med den omfattande antologin *A Companion to Medieval Lund*, som kommer att sätta Lunds arkeologi på världskartan. Artikelbidraget *Influences and networking in Danish brick architecture during the 12th and 16th centuries* (Gunilla Gardelin) publicerades i antologin *Building Networks: Exchange of Knowledge, Ideas and Materials in Medieval and Post-Medieval Europe* och artikeln *Sydsvenska svedjebruket under 1800-talet* (Per Larsson) lämnades in för granskning i december. Under året organiserade *Nordenstedtska seminariet* tio föreläsningar med över 500 åhörare. Gunilla Gardelin höll ett föredrag på EAA 29th Annual Meeting i Belfast. Till sist, projektet *Allhelgonaklostret i Lund* gick in i sin slutfas med en del kompletteringar och korrekturläsning.

Aktivitet	Start	Klart
Allhelgonaklostret i Lund	2021	2024
Källor till Lunds äldre historia (förstudie)	2020	2024
Källor till Lunds äldre historia	2022	2024
Sigillprojektet	2018	2023
A Companion to Medieval Lund	2022	2023
Publikation i antologi "Building networks"	2021	2023
Artikel: Sydsvenska svedjebruket under 1800-talet	2023	2024
Nordenstedtska seminariet	2023	2023
Föredrag EAA 29th annual meeting, Belfast	2023	2023

Kulturmiljö

Vi har genomfört regionalt kulturmiljöarbete inom fälten arkeologi och bebyggda miljöer. Under året har Kulturen medverkat i Region Skånes nätverk Kulturmiljö Skåne, i syfte att samverka med övriga kulturarvsinstitutioner. Kulturen deltar också i regionala samrådsgruppen för kyrkoantikvariska frågor i Lunds stift. Vi samverkar med Lunds kommun inom kulturmiljöarbetet, bland annat utfördes remissarbete i planfrågor under verksamhetsåret. Under året påbörjades också rekrytering av en stadshistoriker att vända sig till i frågor om stadens historia, kulturmiljöer och byggda kulturarv. Ett uppdrag för Kulturen som vilar på beslut av kommunstyrelsen i Lund.

De arkeologiska uppdragen har utförts i framförallt Lund. På Mårtenstorget genomfördes en arkeologisk undersökning av de välbevarade medeltida kulturlagren och huslämningar. Undersökningen överraskade med en urnebrandgrav från bronsåldern i botten av schaktet. En större förundersökning företogs i kvarteret Grynmalaren, inför planerad husbyggnation. Detta kan leda till en storskalig arkeologisk undersökning framöver. Under året genomfördes nedtagning av Domkyrkans torn-tak, där vi deltog med en konsekvensanalys av markpåkänning under arbetet.

Utanför Lund genomfördes schaktningsövervakningar i de medeltida bytomterna, Lilla respektive Stora Råby och Håstad. Kulturen genomförde trädgårdsarkeologiska undersökning av Fossesholms herregård, Buskerudmuseet, och Gjøviks gård, Mjøs museet. Personal deltog i ett samarbetsprojekt kring en arkeologisk undersökning av medeltida stadslager i kvarteret Hästen, Laholm. Vi har också ett flerårigt uppdrag gentemot Trelleborgs Energi, vilket medfört att flera undersökningar i staden genomförts i samband med ledningsdragningar. En arkeologisk förundersökning genomfördes i kvarteret Apollo i Ystad inför planerad husbyggnation.

18 februari invigdes *Metropolis – Lund och medeltiden*. De senaste 20 årens forsknings- och undersökningsresultat har arbetats in i uppdateringen av utställningen och presentationen har gjorts om med bland annat inslag av filmer. Närmare 6 000 arkeologiska föremål har också fått översyn och omvårdnad samt att vi har genomfört ett byte av all belysning till mera energieffektiv LED-belysning.

De bebyggelseantikvariska uppdragen är fördelade runt om i Skåne, med upprät-tande av många vård- och underhållsplaner av kyrkogårdar, samt uppdatering av kyrkors underhållsplaner till Svenska kyrkan. Ett större arbete gjordes åt Malmö kyrkogårdsförvaltning med Glostorps och Lockarps kyrkogårdar. Ett lite speciellt arbete var nedmonteringen av ängsladan på Broby hembygdspark som återuppfördes på Örnans kulturresevat, där förutom antikvarisk medverkan även timmerman från Kulturen deltog under hela flytten. Under året fortsatte ramavtalet för kulturmiljökonsultstjänster åt Lomma kommun, med bland annat arbete med fördjupad översiktsplan för Alnarp och kulturmiljöanalys Norra Vinstorps verksamhetsområde.

Antikvarisk medverkan/sakkunnig genomfördes i en mängd uppdrag, bland annat Blåherremölla, Sporrakulla, Toppeladugård, torntaklag i Gryts kyrka, Östra kyrkogården i Malmö, Gråbrödrarklostret i Ystad, Vänskapens hus i Lund, flera olika uppdrag inom Flyinge kungsgård och Musikpaviljongen i Lund.

Flera forskningsprojekt har bedrivits under år 2023. Projektet *Källor till Lunds äldre historia* som bedrivs av Kulturen i samarbete med Lunds universitet fortsatte. Ett forskningsförberedande projekt har bedrivits kring den arkeologiska dokumentationen av Allhelgonaklostret i Lund.

Ett 20-tal artiklar inkom under året till bokprojektet med arbetsnamnet *A Companion to Medieval Lund* som i huvudsak riktar sig till en internationell publik av forskare. Under 2024 kommer arbetet med att översätta texterna till engelska att påbörjas.

Den Nordenstedtska seminarieserien fortsatte, där Kulturen under ett antal kvällar har bjudit in allmänhet och forskare till kvällsföredrag. De inbjudna föredragshållarna, både externa och interna, har berättat om aktuell forskning i en rad olika områden som ligger inom Kulturens intressesfär.

Under året genomfördes en del löpande underhåll på Kulturens byggnader och ett större arbete var renoveringen av Blekingegårdens torvtak. Även i år fortsatte tjärning av Bosebo kyrkas tak under hösten. Vingarna på Bosjöklosters mölla fick nedtagas samt byte av rötskadade strävor och fotträ. I övrigt kan också antikvarisk medverkan under renovering av Vipeholmsmöllan på Östarp och ombyggnaden av Allmogehallen nämnas.

Miljö och hållbarhet

Höga energipriser, pandemin och problem med leveranser satte verkligen fokus på hur känsligt vårt västerländska samhällssystem är. En positiv effekt har blivit att frågor kring energi, miljö och hållbarhet lyfts högt på dagordningen. I vår verksamhet fortsatte museet att arbeta för energieffektivisering.

Vi samverkar också med universitetet i forskningsprojekt om hållbarhet i det förindustriella samhället och kommer att ha kontakt med det nyinrättade Sparbanken Skånes centrum för hållbar näringslivsutveckling.

Kulturens Östarp

Kulturens Östarp ligger mellan Veberöd och Blentarp i Sjöbo kommun. Här kan man uppleva en lantbruksmiljö från 1800-talets mitt, med historiska byggnader och lantrasdjur i ett bevarat kulturlandskap. Den fyrlängade korsvirkesgården Gamlegård, är öppen för besökare under sommaren. Kulturens Östarp är ett numera ett kulturresevat, som går att besöka året runt.

Museets 1900-tals gård Brödragården (tidigare Alriksgården), har sedan köpet 1996 stått tom under de flesta åren. Under året iordningställdes bostadshuset till viss del. De flesta av rummen möblerades upp med de möbler som tidigare stått i huset. Två guidningar om gårdens historia avslutades med visning av bostadshuset, med sina vackra vägg- och takmalerier och bevarade tapeter från tiden då huset var nytt. Gårdens trädgård återfick sin utsträckning som den hade före 1970 genom att ett staket flyttades mot intilliggande åker. Under 2023 diskuterades gårdens namn och valet föll på ett byte från Alriksgården till Brödragården, för att lyfta fokus till de tre bröderna Alrik, Einar och Gunnar som föddes och levde sina liv på gården under förra århundradet.

Tegelgolvet i rummet med husets eldstäder, den så kallade illaren, lyftes upp för att undersöka de fuktproblem som funnits i det anslutande förrummet. Arkeolog närvarade vid arbetet för att undersöka eventuella kulturlager och spår som fanns i den underliggande marken. Platsen var fyndfattig men bland annat noterades resterna av ett tidigare kullerstensgolv. Vid återställande av illarens golv valde vi att sätta ett kullerstensgolv av små stenar, så som traditionen varit på orten. Det sydöstra takmötet mot innergården täcktes om med råghalm.

Vindmöllan blev beviljad medel för vård av kulturmiljöer av Länsstyrelsen. Det medförde att vi kunde genomföra en nödvändig renovering och byte av fotträ samt stivor som stabiliserar och hindrar kvarnhuset från att välta.

På våren genomfördes restaureringsbränning av ansamlat fjolårsgräs på flera ytor i de fuktigare partierna längs Orehusbäcken. Arbetet är ett led i att återfå en bättre hävd av detta för museet centrala område. De öppna åkerdiken som går genom Brödragårdens åkermark i söder rensades då de bitvis var kraftigt igenvuxna. Arbetet syftar till att komma i bukt med att den tidigare åker och ängsmarken står under vatten långa perioder och hindrar en ändamålsenlig skötsel enligt kulturresevatets skötselplan.

2023 valde gårdsbrukaren, som under tio år ansvarat för att under besökssäsongen hålla sydsvenska lantrasdjur vid Kulturens Östarp, att avsluta sitt kontrakt. Under hösten pågick till följd av detta ett större planeringsarbete kring driftsorganisationen. Detta mynnade ut i att två nya deltidstjänster utlystes för djurtillsyn, värdskap samt byggnads- och landskapsvård för den kommande säsongen.

Besöksstatistik 2023

Kulturen i Lund*

	Verksamhet	Betalande	Medlem	0–18 år	Anläggning
Januari	5 164	2 432	587	1 516	5 456
Februari	7 206	3 059	735	1 997	8 628
Mars	4 148	1 546	450	497	6 932
April	8 852	3 591	1 130	2 088	12 127
Maj	7 160	3 201	503	734	14 023
Juni	13 805	5 617	964	2 910	18 739
Juli	15 470	8 232	1 416	4 610	23 140
Augusti	11 314	6 227	879	2 765	18 730
September	10 109	2 996	866	1 988	15 068
Oktober	6 840	2 771	772	1 182	7 649
November	5 576	2 419	599	1 337	10 092
December	13 794	6 828	2 336	2 657	15 339
Totalt	109 438	48 919	11 237	24 281	155 923

Anläggningsbesök övriga besöksmål

	Kulturens Östarp	Livets museum	Hökeriet	Tegnér-museet
Januari	401	1 254	221	0
Februari	498	2 090	501	0
Mars	1 094	1 757	547	0
April	1 689	1 703	617	0
Maj	3 015	1 178	521	0
Juni	2 012	851	741	0
Juli	2 250	0	1 012	131
Augusti	1 554	2 051	978	89
September	949	1 671	472	120
Oktober	799	1 751	480	233
November	441	1 867	357	0
December	302	1 007	842	60
Totalt	15 004	17 180	7 289	633

*Notera att kategorierna "Betalande", "Medlem" och "0–18 år" inte utgör samtliga verksamhetsbesök. Bland övriga ingår till exempel fria entréer och konferensdeltagare

GÅVOR OCH DONATIONER

Kulturen tar tacksamt emot gåvor, föremål, testamenterade medel och mecenat-medel. Tack vare detta kan vi berika våra samlingar, investera i verksamheten samt finansiera projekt som vi i annat fall inte hade haft möjlighet att genomföra.

VI TACKAR FÖR DE GÅVOR OCH DONATIONER SOM MOTTOGS 2023:

Agneta Olerup, Lund
Amie Stålkranz, Lund
Astrid Holmberg, Stockholm
Bengt Heintze, Kosta
Bengt Samuelsson, Växjö
Birgit Segner, Lund
Britt-Marie Jalminger, Borås
Börje Larsson, Uppsala
Cecilia Leide, Lund
Christina Lurell, Dalby
Elisabet Carlström, Lund
Elisabeth Brenner Remberg, Mölle
Else-Marie Jönsson, Hörby
Eva Shah, Lomma
Gunilla Blomqvist, Malmö
Gunvor Carlsson, Ängelholm
Helene Ljungklint, Dalby
Ingrid Larsson, Sövde
Ingrid Nilsson, Malmö
Kerstin Johansson, Ljung
Lena Wapner, Södra Sandby
Margareta Åberg, Simrishamn
Maria Johansson, Lund
Marie-Louise Hansson Lillås, Vellinge
Mats Tornvall, Lund
Mette Hansson, Lund
Mikael Jönsson, Lund
Otto Ryding, Lund
Sven Fristedt, Simrishamn
Södra Skåningarnas Kamratförening, Revingehed
Ulla-Britt Dahlgren, Vimmerby

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

HÖGSTE BESKYDDARE

Hans Maj:t Konung Carl XVI Gustaf

HEDERSLEDAMÖTER

Bertil Hagman, Lennart Nilsson, Margareta Nilsson, Märta Rausing,
Martin Wiklund, Stefan Wiklund, Thomas Wiklund

KULTURENS STYRELSE 2023–2024

Representanter valda av föreningen:

Sverker Lindberg, ordförande
Lars Wetterberg, vice ordförande
Klemens Ganslandt
Eric Hamilton
Pia Jönsson Rajgård
Lena Leufstedt
Gustaf Lorentz
Hanne Mannheimer

Region Skånes representanter:

Aqba Ar Rawa
Petra Kuritzén

Lunds kommuns representanter:

Gun Jönsson
Rasmus Törnblom

Verksamhets- och museichef:

Gustav Olsson

Personalrepresentanter:

Lena Aurivillius Hector, DIK
Lars Tedenbrant, Vision

Arbetsutskott:

Sverker Lindberg (ordförande)
Lars Wetterberg
Hanne Mannheimer
Gustav Olsson

**KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN
FÖR SÖDRA SVERIGE**

Tegnérspplatsen i Lund 046-35 04 00

www.kulturen.com